

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Kandidatexamensarbete, 15 hp

Hållbar utveckling

- Betydelse och betydande

Ida Blomqvist

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Område Landskapsarkitektur

Författare: Ida Blomqvist

Titel (sve): Hållbar utveckling - Betydelse och betydande

Titel (eng): Sustainable development - importance and impact

Nyckelord (6-10 st): hållbar utveckling, global, nationell, lokal, historia, begrepp, identifiera, Lunds kommun

Handledare (SLU/extern): Jenny Nord, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Examinator (SLU/extern): Karl Lövrje, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsplanering

Kurskod: EX0650

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2012

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

SAMMANDRAG

Kandidatuppsatsen handlar om begreppet hållbar utveckling i en historisk och samtida kontext och den sträcker sig från den globala till den lokala samhällsnivån. Arbetet är en grundläggande beskrivning av hållbarhetsbegreppet och syftet för författaren har varit att skapa en förståelse för begreppet att ta med sig in i ett framtida yrkesliv som landskapsarkitekt.

Genom en internationell litteraturstudie av till stora delar rapporter och information från hemsidor ska begreppet hållbarhet förklaras. Begreppets väg från det stora till det lilla, från en global nivå till en lokal ska försöka identifieras och till sist ges exempel från det praktiska arbetet med hållbar utveckling i en svensk kommun.

Den avslutande diskussionen innehåller reflektioner på informationen som kommit fram efter litteraturstudien och vägen från global till lokal nivå behandlas även här.

ABSTRACT

This Bachelor thesis deals with the concept of sustainable development in a historical and contemporary context and it extends from the global to the local community level. The work is a basic description of the sustainability concept and the author's purpose has been to create an understanding of the concept to bring in to her future life as a professional landscape architect.

Through an international literature review based on reports and information from websites the concept of sustainability is explained. An attempt will be made to detect the way of sustainable development from a global to a local community level. Furthermore examples from practical work of sustainable development in a Swedish municipality will be given.

The final discussion contains reflections on information obtained from the literature review and from the detected way from a global to a local level.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANDRAG.....	3
ABSTRACT	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
INLEDNING.....	6
Bakgrund.....	6
Mål och syfte	7
Material och metod	7
GLOBAL NIVÅ.....	9
Historisk utveckling.....	9
Stockholm 1972	9
Brundtlandrapporten 1987	10
Rio de Janeiro 1992.....	10
New York 1997	11
FN:s Millenietoppmöte 2000	11
Johannesburg 2002	12
Rio de Janeiro 2012.....	12
Globala framtidsutsikter	12
Hur arbetar FN idag?	13
Diskussion om en fjärde dimension.....	13
En kulturell dimension?	14
Vad gör man i EU?	14
Sammanfattning	14
NATIONELL NIVÅ	15
Tidigt engagemang	15
Sveriges strategi för hållbar utveckling 2006	15
4 strategiska utmaningar	16
Utförande.....	16
Nationellt arbete idag.....	17
Länsstyrelsen.....	17

Miljökvalitetsmålen.....	18
Delegationen för hållbara städer	19
Regeringens prioriteringar inför Rio+20	19
Sammanfattning	20
LOKAL NIVÅ	21
Agenda 21	21
Erfarenheter från olika kommuners arbete	22
Lunds Kommun	23
En strategi växer fram	23
Arbetet idag	23
Utmaning Hållbart Lund.....	24
Lund NE/Brunnshög	24
FRÅN GLOBAL VISION TILL LOKAL PRAKTIK.....	26
Begreppet och dimensionerna	26
Från global vision till nationell strategi	27
Kontinuitet i arbetet på nationell nivå	27
Parallella strategier på nationell nivå	28
Hållbar utveckling – ett för brett begrepp i praktiken?.....	28
Från nationell strategi till lokal praktik.....	29
AVSLUTANDE DISKUSSION	30
Ska begreppet innefatta fler dimensioner?.....	30
Skillnader mellan den globala visionen och den nationella strategin	30
Förändringar i arbetet med hållbar utveckling.....	31
Reflektion.....	31
Personliga slutsatser.....	32
Vidare Studier	33
KÄLLFÖRTECKNING.....	34

INLEDNING

Bakgrund

Det finns många ord som man använder i tal och skrift utan att veta dess exakta betydelse. Något annat är, om man tänker efter, ohållbart - för inte kan vi veta den exakta definitionen av alla Sveriges ord?

I grundskolan hade vi ordkunskap i svenskan, odör skulle skiljas från doft, att anta blev inte längre det samma som att gissa och konventionell, Kooperation och kompabilitet blev tre ord på K som lades till våra ordförråd, på nåd och onåd. I grundskolan betydde hållbar för mig att ett föremål tålde att man hängde i det utan att det gick sönder.

hållbar = tillräckligt stadig (i sin uppbyggnad) för att stå emot påfrestningar, mest om (tillverkade) föremål /om matvara e.d. som länge behåller sin ursprungliga kvalitet / överfört (logiskt) korrekt eller tillfredställande.

(Ne, [Online:c], 2012-05-20)

Så började jag Landskapsarkitektprogrammet och insåg att det var fanns en hel dimension med utforskade ord, och än värre ord som *klingade annorlunda* och som i vissa fall hade helt olika betydelser i landskapsarkitektvärlden än i den konventionella. Man kan fråga sig om detta är hållbart? På universitetet har vi fått lära om och lära fler ord och begrepp genom att höra dem användas av andra och därefter använda dem själva. Det har ibland blivit väldigt bra men andra gånger inte fullt så övertygande. En viktig insikt efter snart tre års studier är att för många begrepp och för mycket fackord, för ofta eller utan att vara säker på innebörden, skadar vår trovärdighet. Ord och begrepp kan både hjälpa och stjälpa, denna motsägelse lockar till kunskap och till att veta och behärska fler ord och begrepp. I den här kandidatuppsatsen har jag bestämt mig för att lära mig begreppet ”hållbar utveckling”, vad det står för och vad det egentligen innebär att benämna sig som eller sträva mot att vara hållbar.

Begreppet hållbarhet blir allt vanligare i allt fler sammanhang i samhället. Alla vill kalla sig hållbara idag och ordet används vitt och brett i allt från reklamkampanjer till propaganda för miljön. Man kan höra det i Niveas senaste Tv-reklam för sin nya hudvårdsprodukt, i handlingsprogram för kommuner och statliga myndigheter såväl som hos stora företag i näringslivet. Vad menar Lindex när de gör reklam för ”Hållbart mode”? Vilket ansvar tar företag på sig när de marknadsför sig som hållbara?

”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”. (UN, 1987 [Online], 2012-04-24)

”Hållbar utveckling är en process som handlar om att nå mänskligt välbefinnande med en fungerande ekonomisk utveckling och samtidigt se till att de ekologiska systemen är i balans. För att lyckas med den stora förändring som måste till är det viktigt att alla tar ansvar och gör vad som är möjligt utifrån sina perspektiv”. (Hållbarhetsguiden [Online], 2012-05-20)

”Arbetet för hållbar utveckling är en process utan färdig lösning. Det omfattar sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. Helhetsyn, dialog och kritiskt tänkande är grunden”. (LU [Online], 2012-05-20)

Det finns också en baksida av det breda användandet av begreppet hållbar utveckling. Det finns en risk att begreppet utvattnas och att ordet hållbar i framtiden helt har förlorat sin mening. För att detta inte ska hända behöver fler människor veta vad hållbar utveckling står för och hur man ska göra för att uppnå det.

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) (hemsida [Online], 2012-05-15) beskriver Landskapsarkitektprogrammet på SLU Alnarp och de skriver att en landskapsarkitekt...

- Påverkar konkret hur den omkringliggande miljön ser ut och fungerar.
- Har en viktig roll i byggandet av framtidens samhälle, i staden så väl som på landet, i kultur- eller i naturmiljöer, för alla eller för enskilda uppdragsgivare.
- Bidrar till utvecklingen av samhället genom att planera städer och andra landskap i förändring.
- Har en nyckelroll bland de som arbetar med planering och utformning av den fysiska miljön.
- Har ett brett kunnande om människa och miljö och förmågan att se helheter och kommunicera idéer.

Som blivande landskapsarkitekt och medmänniska på vårt jordklot vill jag ta mitt ansvar genom att ta reda på vad jag kan göra för att bidra till att jordklotet är en trevlig plats att bo på även för nästa generation.

Mål och syfte

Syftet med arbetet är att skapa en förståelse av begreppet så att jag i mitt framtida yrkesliv ska kunna använda begreppet ”Hållbarhet” på ett föredömligt sätt och kunna applicera det i projekt och i områden som jag arbetar.

Målen med arbetet kommer därför vara:

1. Att förklara begreppet ”Hållbarhet”.
2. Att följa begreppets väg från det stora till det lilla, från en global till lokal nivå.
3. Att studera hur mål och visioner omsätts i praktiken genom exempel från det kommunala arbetet.

Material och metod

Grunden i kandidatuppsatsen är en litteraturstudie som utgår från de stora politiska rapporterna som behandlar begreppet hållbarhet och hållbar utveckling. Jag har ansett att rapporterna innehåller pålitlig och välgrundad information om tidigare händelser i arbetet för hållbar utveckling samt intressanta slutsatser och erfarenheter från intervjuer och

undersökningar, framförallt på kommunal nivå. Med hänsyn till tidsbegränsningen för den här kandidatuppsatsen har jag valt att inte själv göra intervjuer eller undersökningar i kommuner. Jag anser att för att åstadkomma ett tillförlitligt underlagsmaterial till egna slutsatser och erfarenheter hade jag behövt ta kontakt med flertalet kommuner och det hade tagit för lång tid. Så istället för att uppfinna hjulet en gång till har jag utgått från det arbete som redan gjorts. Utifrån rapporterna är teoridelen skriven med begreppshistoria, begreppsorientering och vägen från vision till praktik.

Vidare innefattar litteraturstudien internethemsidor tillhörande för arbetet relevanta och centrala organisationer, t.ex. på organisationers hemsidor är Miljömålsportalen, Earthsummit 2012, Delegationen för hållbara städer och Lunds kommun. Informationen på dessa uppdateras konsekvent och sidorna är levande dokument vilket gör att informationen kan ändras, flyttas på eller tas bort. Men då ”hållbar utveckling” är ett högst levande begrepp vill jag i min kandidatuppsats återspegla de senaste resonemangen och de nyaste rönen.

Litteraturstudien kompletterades genom en bred sökning på SLU-bibliotekets nya söktjänst PRIMO.

GLOBAL NIVÅ

Redogörelsen av den globala framväxten av begreppet hållbar utveckling är här avgränsad till de viktigaste händelserna i progressen, däribland de tre världstoppmötena för hållbar utveckling som hållits. Kapitlet avslutas med förväntningarna och tänkta fokus på det fjärde världstoppmötet, Earth Summit 2012, som går av stapeln i juni i år.

Historisk utveckling

Den globala utvecklingen av sociala, ekonomiska och ekologiska miljöer har sedan 1960-talet uppmärksamats av organisationer och nationer (Earth Summit 2012 [Online:b] 2012-02-24). Som en bakgrund till det fjärde världstoppmötet för hållbar utveckling kan man på hemsidan för världstoppmötet, *Earth Summit 2012* följa en tidslinje över alla viktiga händelser i begreppet hållbar utvecklings historia. Tidslinjen börjar 1961 med bildandet av World Wildlife Fund of Nature (WWF), på svenska Världsnaturfonden, som tog ett av de första initiativen till att förbättra globala problem orsakade av människan. Initiativet som WWF tog var att uppmärksamma skador på växter, djur och miljö som skedde under industrialiseringen efter andra världskriget (WWF [Online], 2012-04-24). Tidslinjen fortsätter med engagemang från United Nations (UN), på svenska Förenta Nationerna (FN), som 1965 antog FN:s Utvecklingsprogram och fyra år senare inrättade FN:s Befolkningsfond. Detta följdes av flera program, konventioner, konferenser och sammanträden, alla med ansatsen att möta aktuella globala problem. Det första stora mötet som *Earth Summit 2012* ([Online:a] 2012-02-24) framhåller som avgörande för framväxten av begreppet hållbar utveckling hölls dock först i början på 1970-talet.

Stockholm 1972

FN:s första stora miljömöte hölls i Stockholm 1972 (Regeringen [Online:a] 2012-04-24). Den gick under namnet "UN Conference on the Human Environment", på svenska "FN:s konferens om den mänskliga miljön" och det var här som man första gången samlades internationellt för att diskutera den globala miljön och utvecklingen (Earth Summit 2012 [Online:a] 2012-04-24). Regeringen anser att miljöfrågan togs upp till diskussion på svenskt initiativ. På hemsidan för Earth Summit 2012 skriver man att konferensen uppmärksammade miljöproblemen orsakade av industrialiseringen, med följder som försämrade mångfald, sur nederbörd och förgiftning. Fokuset låg på att ta hand om och bevara den naturliga miljön och konferensen ledde till ett större medvetande hos allmänheten i de här frågorna. En deklaration och ett handlingsprogram antogs och som en direkt följd av konferensen skapades samma år FN:s miljöprogram (UNEP).

En av de tre dimensionerna, den ekologiska, som skulle komma att ingå i begreppet hållbar utveckling behandlades därmed redan här 1972.

Brundtlandrapporten 1987

Definitionen av hållbar utveckling kunde första gången läsas i FN:s rapport från 1987 "Our common future", på svenska "Vår gemensamma framtid". Rapporten var resultatet av FN:s kommission för miljö och utveckling som tillsattes under 1980-talet. Kommissionen och rapporten är också kända under namnen Brundtlandkommissionen respektive Brundtlandrapporten, efter ledaren för kommissionen, Gro Harlem Brundtland (Earth Summit 2012 [Online:a], 2012-04-24). Så här lyder definitionen från 1987:

"Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov". (UN, 1987 [Online], 2012-04-24)

I Brundtlandrapporten (UN, 1987 [Online], 2012-04-24) kan man läsa att strategin för hållbar utveckling ska värna harmoni mellan människor och mellan människan och naturen. Redan här ställer man krav på åtgärder internationellt och nationellt men i samma stycke uttrycker man även att kraven snarare borde ses som mål för utvecklingsarbetet än krav för detsamma. Texten fortsätter att det viktiga är att det görs ett ärligt försök att klara målen samt att det görs effektiva förändringar för att inte längre bryta mot målen. Målen för hållbar utveckling som ställdes upp i Brundtlandrapporten (UN, 1987 [Online], 2012-04-24) var följande:

- Ett politiskt system där brukarmedverkan i beslutsfattandet säkerställs
- Ett ekonomiskt system som tryggt och självständigt genererar ett överskott och en teknisk kunskap
- Ett socialt system som skapar lösningar på problem som uppstår ur disharmonisk utveckling
- Ett produktionssystem som respekterar nödvändigheten i att bevara ekologiska värden
- Ett tekniskt system som oavbrutet kan söka efter nya lösningar
- Ett internationellt system som främjar hållbara mönster för handel och ekonomi
- Ett administrativt system som är flexibelt och som har möjlighet till självkorrigering

Brundtlandrapporten blev ett viktigt steg i hållbarhetsbegreppets historia och det utgjorde underlaget för nästa viktiga dokument, Riodeklarationen.

Rio de Janeiro 1992

FN:s konferens om miljö och utveckling, den så kallade Riokonferensen efter staden den hölls i, var en global miljökonferens med deltagare från 181 stater (Regeringen, 2006, s.14). Konferensen var FN:s första världstoppmöte och den fick mycket positiv respons och slog igenom på bred front (Earth Summit 2012 [Online:a] 2012-04-24). *Earth Summit 2012* skriver att FN-kommissionen för hållbar utveckling, CSD, såg sin början här samt att Riodeklarationen med 27 principer för miljö och utveckling och med grund i Brundtlandkommissionen antogs vid konferensen. Det stora genomslaget på nationell nivå framhävs vidare. Framförallt fick handlingsprogrammet som antogs, Agenda 21, stor lokal framgång då det blev utgångspunkt för tusentals lokala handlingsprogram. Flera länder startade också upp egna kommissioner för hållbar utveckling och skapade egna nationella strategier.

Earth Summit 2012 sammanfattar Riokonferensen som världstoppmötet där man uppmärksammade de fattigas behov och tog beslut om principer för hur global utveckling skulle förhålla sig till globala behov. De skriver att det var här som det fastslogs att behoven

inte kunde mätas uteslutande i ekonomiska vinster, utan att funktionella och harmoniska globala system först kan uppnås när man tar hänsyn till människor och ekosystemen. Det var igenom Riokonferensen som principen att all utveckling ska vara hållbar blev internationellt erkänd, med följden att beslut skulle fattas utifrån ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer (Regeringen [Online:a], 2012-04-24).

New York 1997

Fem år efter Riokonferensen anordnades ett möte som kallades Rio+5. Anledningen till ett möte så tätt inpå det förra var enligt *Earth Summit 2012* ([Online] 2012-04-24) att man redan sett ett vacklande engagemang hos nationer och organisationer. Principerna som antogs vid Riokonferensen var med de samtida måtten kontroversiella och kraven som ställdes på nationerna och organisationerna var omfattande och komplicerade. En starkare förankring internationellt samt mer uppmärksamhet till Riodeklarationens principer behövdes för att nationerna och organisationerna skulle fortsätta förhålla sig positiva till det långa och svåra arbetet som låg framför dem. Vidare uttrycker *Earth Summit 2012* ([Online] 2012-04-24) att Rio+5 därför kom att handla om att fylla i luckor i Riodeklarationen, särskilt gällande den sociala delen och fattigdomsbekämpningen. Det togs viktiga beslut om hur arbetet med Agenda 21 skulle fortsätta och världens länder åtog sig att till 2002 förbereda nationella strategier för hållbar utveckling (Regeringen [Online:g], 2012-05-20).

FN:s Millennietoppmöte 2000

FN stod värd för Millennietoppmötet i New York 2000 där 147 stats- och regeringschefer deltog (Millenniemålen, [Online] 2012-05-12). Syftet med mötet var att rikta uppmärksamhet mot utsatta människors behov i världen. Deltagarna enades om att det fanns ett kollektivt ansvar för en positiv global utveckling och för att säkerställa att detta ansvar skulle efterlevas formulerades åtta mätbara utvecklingsmål, millenniemålen. Till varje mål finns delmål och indikatorer på hur arbetet går, målen ska vara uppnådda 2015. De 8 målen är:

1. Halvera jordens fattigdom och hunger
2. Se till att alla barn får gå i grundskolan
3. Öka jämställdheten mellan kvinnor och män
4. Minska barnadödligheten
5. Förbättra mödrahälsan
6. Stoppa spridningen av hiv och aids
7. Säkra en hållbar utveckling
8. Öka samarbetet kring bistånd och handel

(Millenniemålen, [Online] 2012-05-12).

I 2010 års översatta version av *FN:s årliga rapport om millenniemålen* går att läsa hur det gångna årets arbete gått med respektive mål. I rapportens svenska förord ([Online], s.4) skriver millenniemålsambassadör Jan Eliasson att om vi inte uppnår det sjunde målet, säkra en hållbar utveckling, kan vi inte uppnå de andra målen. Eliasson skriver att biologisk mångfald är avgörande för utveckling och att utan tillgång till rent vatten och godtagbara sanitära förhållanden kan inte kampen mot hunger, fattigdom, barna- och mödradödlighet vinnas. Två av delmålen under det sjunde målet, säkra en hållbar utveckling, handlar om att minska förlusten av biologisk mångfald och att öka antalet människor som har tillgång till

rent vatten och godtagbar sanitet (Millenniemaålen, 2010[Online] s.4). Därför är arbetet för hållbar utveckling en avgörande faktor med vilken millenniemaålen står och faller.

Johannesburg 2002

FN:s tredje världstoppmöte om hållbar utveckling hölls i Johannesburg, 2002, för att konkretisera och komplettera uppdraget som påbörjades tio år tidigare under Riokonferensen (Regeringen [Online:g], 2012-05-16). Det slogs fast att arbetet för hållbar utveckling är gemensamt men diversifierat där de rikaste länderna ska ta ett särskilt ansvar. Återigen bekräftades det att Agenda 21 och begreppet hållbar utveckling med sina tre dimensioner, miljömässiga, ekonomiska och sociala, skulle ligga till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet på internationell, nationell och lokal nivå. Detta antogs i en genomförandeplan med mål och tidtabeller för arbetet, ”Johannesburgplanen” (Regeringen, 2006, s.10) (Regeringen, [Online:g] 2012-05-16). Det slogs också fast att fattigdomsutrotning, förändring av ohållbara konsumtions- och produktionsmönster samt skydd och förvaltning av naturresursbasen för ekonomisk och social utveckling är både mål och förutsättningar för hållbar utveckling. Världstoppmötet behandlade nya åtaganden för renlighet och framhöll hållbar utveckling som ett gränsöverskridande arbete (Earth Summit 2012 [Online] 2012-04-24). Förberedelserna inför konferensen var väl genomarbetade från lokal till global nivå och optimismen och tron på världstoppmötets förmåga att få hållbarhetsfrågan på rätt köl var stor. Den allmänna uppfattningen efter mötet är dock att världstoppmötet lämnade relativt svagt avtryck i den praktiska politiken. (Nationalencyklopedin [Online], 2012-04-04).

Rio de Janeiro 2012

I juni i år kommer det fjärde världstoppmötet för hållbar utveckling att äga rum. Konferensen benämns också Rio+20 då det är 20 år sedan det första världstoppmötet hölls i samma stad som det stundande, i Rio de Janeiro, Brasilien. Syftet med det fjärde världstoppmötet har på hemsidan (Earth Summit 2012 [Online] 2012-04-24) sammanfattats vara att säkra ett förnyat politiskt engagemang, att utvärdera resultat och brister i genomförandet av tidigare överrenskommelser och att ta upp och behandla nya frågor och utmaningar.

Världstoppmötet har två teman, det första är ”grön ekonomi inom ramen för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning” och det andra är ”det institutionella ramverket för hållbar utveckling” (Earth Summit 2012 [Online] 2012-04-24). Det andra temat förtydligar Regeringen som hur reglerna för, och organisationen kring hållbar utveckling ska se ut (Regeringen [Online:f], 2012-05-10).

Globala framtidsutsikter

Idag arbetar flera organisationer parallellt med globala frågor kring hållbar utveckling. FN är den organisation som har längst och starkast förankring i begreppet. Därför följer här en redogörelse för hur FN förhåller sig till hållbar utveckling idag, följt av en genomgång av vad de tre dimensionerna av hållbar utveckling står för samt en diskussion om att lägga till fler dimensioner till begreppet. Som en övergång till den nationella nivån avslutas kapitlet med en kort redogörelse för EU:s arbete med hållbar utveckling.

I beskrivningen av det kommande världstoppmötet för hållbar utveckling inleder Earth Summit 2012 i en dyster ton. De skriver att världen har förändrats sedan 2002 års Världstoppmöte och att hela världssamhället står inför flera kritiska och sektoröverskridande problem (Earth Summit 2012 [Online] 2012-04-24). Med färskta minnen från en global hungerkris, rusande oljepris, stegrade klimatförändringar och den värsta finanskrisen på nästan ett århundrade skriver de att vi utöver detta snabbt närmar oss en punkt där en klimatkatastrof är oundviklig. De flesta av jordens ekosystem är i väldigt dåligt skick på grund av människans påverkan och för att konkretisera den allvarliga situationen som världens befolkning satt sig i kommer vi innan nästa århundrade att behöva två till jordklot för att klara av att försörja oss om den ekonomiska tillväxten fortsätter i samma takt.

Efter denna uppvärmning förstätter Earth Summit 2012 skriva att det nuvarande utvecklingsmönstret inte kan få fortgå och att det är otroligt viktigt att globala ledare kommer samman för att definiera den hållbara utvecklingens fortsatta väg. Det kommer att krävas nya tankesätt och innovativa lösningar och de hoppas att världstoppmötet i Rio de Janeiro 2012 kan ge förutsättningar för det. (Earth Summit 2012 [Online] 2012-05-04).

Hur arbetar FN idag?

I FN:s organisation har FN:s kommission för Hållbar utveckling (CSD) ett specifikt ansvar att följa upp genomförandet av Johannesburgplanen. CSD har fokuserat på frågor inom olika områden under olika år (Regeringen, 2006, s.10f). Under 2006-2007 var fokus på energi, industriell utveckling, luftföroreningar och klimat. Under 2008-2009 behandlades jordbruk, landsbygdsutveckling, mark, torka, ökenspridning och hållbar utveckling. FN har för att ytterligare förstärka insatserna utsett perioden 2005-2014 till FN:s årtionde för utbildning i hållbar utveckling (Regeringen, 2006, s.11). Ansvaret för denna insats ligger hos United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO). CSD ([Online], 2012-05-18) skriver att deras uppdrag är att implementera Agenda 21 och Johannesburgplanen och de sammanfattar uppgiften i tre mål:

- Att den sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionen av hållbar utveckling integreras i grundläggande program på global, regional och nationell nivå.
- Att omfattande, integrerade och sektorsövergripande strategier för hållbar utveckling antas, som arbetats fram med ett brett deltagande.
- Att det görs mätbara framsteg i genomförandet av Johannesburgplanens mål och syften.

Diskussion om en fjärde dimension

Vid Riokonferensen 1992 antogs de tre dimensionerna för vilka lika hänsyn ska tas i arbetet med hållbar utveckling, den ekologiska, ekonomiska och sociala. Sedan dess har diskussioner uppkommit om hållbarhet inte borde eftersträvas utifrån fler än tre likvärdiga dimensioner.

En kulturell dimension?

I en artikel från december 2010 (UCLG [Online], 2012-05-09) skriver organisationen United Cities and Local Governments (UCLG) att de tillsammans med UNESCO, Världstoppmötet för hållbar utveckling samt flera efterforskare och policyskapare håller med om att kultur kan medverka till att skapa ett hållbart samhälle. Vid en världskongress ledd av UCLG i november 2010 godkändes ett förhållningssätt där målsättningen skulle vara att kultur införlivas som en fjärde dimension, eller fjärde kudd som den benämns i artikeln, i arbetet för hållbar utveckling. UCLG skriver att kultur påverkar områden som utbildning, ekonomi, forskning, kommunikation, miljö och internationellt samarbete vilka också behandlas i arbetet för hållbar utveckling. Det godkända förhållningssättet ska implementeras i "Agenda 21 för kultur" som är en världsomspännande överenskommelse mellan städer och lokala styrelser för att skydda mänskliga rättigheter, kulturella skillnader, hållbarhet, främja demokrati och förutsättningar för världsfred.

Att införliva kultur i arbetet för hållbar utveckling skulle därför göra världen mer säker, hälsosam, tolerant och kreativ. UCLG skriver vidare att den fjärde kudden bygger broar till och samspelar väl med de andra tre dimensionerna; ekonomisk tillväxt, social inkludering och ekologisk balans.

Vad gör man i EU?

EU delar FN:s vision om en hållbar utveckling där de tre dimensionerna är likvärdiga och förutsätter varandra och de antog 2006 en egen strategi för hållbar utveckling (Regeringen [Online:c] , 2012-05-05). Några viktiga syften med strategin är

- att arbetet följs upp mer effektivt
- förbättringar i livskvalitet för nuvarande och kommande generationer
- att samhällen på ett effektivt sätt kan förvalta och använda resurser
- att potentialen för nytänkande inom ekonomin ska utnyttjas till ekologisk och social förbättring

I sin strategi kallar EU de tre dimensionerna för ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och miljöskydd, och strategin ska säkerställa dessa tre (Regeringen [Online:c], 2012-05-05).

Sammanfattning

I det här kapitlet har jag förklarat hur begreppet hållbar utveckling växt fram. Att förstå begreppets bakgrund gör det lättare att förstå det samtida arbetet med det. Grunden till begreppet lades på en global nivå men det har sedan begreppets begynnelse varit meningen att det konkreta arbetet med hållbar utveckling ska ske på lägre nivåer. Nästa kapitel handlar om hållbar utveckling i Sverige som är en av dessa lägre nivåer.

NATIONELL NIVÅ

Sveriges arbete med hållbar utveckling har pågått lika länge som det globala. I Sverige har det precis som globalt funnits en medvetenhet och ett engagemang i liknande frågor redan innan Brundtlandkommissionen definierade begreppet och innan den första handlingsplanen klubbades igenom på Riokonferensen 1992. I det här kapitlet kommer jag att ta upp Sveriges arbete med hållbar utveckling ur ett historiskt perspektiv, med hänsyn till det globala arbetet och i relation till andra svenska politiska visioner. I förra kapitlet gick att läsa att det var i Sverige som det första miljömötet hölls, i Stockholm 1972, och Sverige var också en av initiativtagarna till det. Är detta en del av svaret till varför den ekologiska dimensionen av begreppet fått så stort utrymme i hållbarhetsarbetet i Sverige?

Kapitlet tar också upp ansvarsfördelningen av arbetet med hållbar utveckling mellan olika organisationer och myndigheter i Sverige idag, vilket blir en naturlig väg in på det lokala arbetet i kommunerna.

Tidigt engagemang

Innan Brundtlandkommissionen definierade begreppet hållbar utveckling 1987 hade redan stora miljöfrågor som hushållning med ändliga naturresurser, klimatfrågan och kemikaliesamhället lyfts av intresseorganisationer och framförallt miljöorganisationer (Regeringen, 2006, s.14). Men idén om att social rättvisa och jämlikhet kunde stärka den ekonomiska utvecklingen var något man strävade efter redan i folkhemssamhället. Folkhemmet är en socialdemokratisk term från tidigt 1900-tal (NE, hemsida, [Online], 2012-05-13).

Sedan Riokonferensen 1992 har arbetet för hållbar utveckling bedrivits mer systematiskt i Sverige med Miljödepartementet under Regeringen och som ytterst ansvariga (Regeringen, 2006 [Online], s.14). I samband med FN:s Världstoppmöte i Johannesburg 2002 antog Sverige en strategi för hållbar utveckling. Två revideringar har gjorts sedan dess men grundtankarna för arbetet med hållbar utveckling i Sverige har sedan 2002 varit desamma. Den senaste revideringen gjordes 2006 och resulterade i skrivelsen *Strategiska utmaningar - En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling* till riksdagen från regeringen.

Sveriges strategi för hållbar utveckling 2006

På regeringens hemsida ([Online:e], 2012-04-08) sammanfattas Sveriges strategi för hållbar utveckling som en vision för hållbar utveckling i ett längre tidsperspektiv. De skriver att strategin omfattar ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner av begreppet och att den även tar hänsyn till det globala arbetet för hållbar utveckling i bland annat FN och EU. I skrivelsen från 2006 ([Online], s.10) preciserar regeringen det globala arbetet som ligger bakom den svenska strategin till att innefatta FN:s Millenniedeklaration från 2000, vilken

både utgår från och stärker arbetet med hållbar utveckling, samt Johannesburgplanen från världstoppmötet 2002 som slår fast ett gemensamt ansvar men där de rikaste länderna ska ta ett särskilt ansvar.

4 strategiska utmaningar

I skrivelsen *Strategiska utmaningar - En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling* framhålls fyra strategiska utmaningar som ska stå i centrum för arbetet med hållbar utveckling. Dessa skriver regeringen är avgörande för att nå uppsatta mål och förverkliga visionen om det hållbara samhället (Regeringen, 2006, s.19ff). Två tvärsnittsfrågor betonas och belyses i samtliga 4 utmaningar för att hjälpa till att konkretisera och tydliggöra arbetet med hållbar utveckling. Den första är människors möjlighet till avlönat arbete, då det påverkar vart man väljer att bo, hur hälsan utvecklas under hela livsrytmen och hur hållbar tillväxt främjas. Den andra tvärsnittsfrågan är social sammanhållning. De fyra utmaningarna är (Regeringen, 2006, s.19ff):

Bygga samhället hållbart:

- Att utveckla goda levnadsvillkor för alla genom satsningar på fysisk planering, regional utveckling, infrastruktur och boende- och stadsmiljöer.
- Att ta hänsyn till förändringar i befolkningssammansättningen pga. migration, åldrande befolkning och befolkningsökning respektive minskning till följd av urbanisering.
- Att främja delaktighet och medbestämmande med lika rättigheter, lika möjligheter och lika skyldigheter.

Stimulera en god hälsa på lika villkor:

- God miljö och bra levnadsvillkor genom arbete, god arbetsmiljö, ekonomisk och social trygghet, trygg uppväxt samt delaktighet och medinflytande.
- Bättre folkhälsa ökar ekonomisk tillväxt i samhället och bättre ekonomi för den enskilde.
- Prioritera insatser som kan utjämna skillnader i hälsa, ohälsa och dödlighet mellan olika socioekonomiska grupper.

Möta den demografiska utmaningen

- Arbeta för höjd sysselsättning, fler arbetade timmar, fler i arbete och ett längre arbetsliv.
- Bättre möjligheter till arbete för ungdomar och människor med utländsk bakgrund.
- Starka offentliga finanser och socialförsäkringssystem (socialdemokrater vid makten)

Främja en hållbar tillväxt:

- Tillväxten ska drivas av dynamiska marknader, en stark välfärdspolitik och en progressiv miljöpolitik.
- Konsumtions- och produktionsmönster ska föda nyföretagande, sysselsättning och export.
- Ny kunskap, innovation och tillgång till riskkapital ska t.ex. se till att förverkliga visionen att Sverige på lång sikt ska basera hela energitillförseln på förnybar energi.

Utförande

I skrivelsen (Regeringen, 2006 [Online].s.15) förklaras hållbarhetspolitikens uppgift vara att samverka mellan fler parallella politiska visioner som folkhälsopolitiken, transportpolitiken och skogspolitiken. För att underlätta uppgiften sammanfördes miljö-, energi- och bostadspolitiken 2005 under miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (Regeringen, 2006[Online], s.15). Ett år senare återgick dock departementet till att bara heta Miljödepartementet igen (Nationalencyklopedin [Online], 2012-05-11).

2005 inrättades också ett Råd för hållbar utveckling under Boverket (Regeringen, 2006, s.54f). Hållbarhetsrådet skulle vara ett stöd i det lokala och regionala utvecklingsarbetet med Agenda 21 och med arbetet med de fyra utmaningarna. Genom att ta till vara erfarenheter och kunskaper från olika aktörer skulle de hjälpa till att bredda dialogen mellan de olika aktörerna. Regeringen (2006, s.55f) skriver också att arbetet med hållbar utveckling inte kan vara ett separat projekt eller ett parallellt arbete i en verksamhet utan hållbarhetsprinciperna måste vara styrande för hela organisationen. De planerar att identifiera regionala myndigheter som har relevanta verksamhetsområden för hållbarhetsarbetet men de betonar att Länsstyrelserna har ett viktigt ansvar på regional nivå. Länsstyrelserna fick 2006 i uppdrag

”att stärka det sektorsövergripande arbetet och samordningen av de olika sakområdena för att uppnå effektiva lösningar.../... att verka för att det nationella perspektivet får genomslag i kommunernas fysiska planering och att planeringen samordnas så att den främjar en hållbar utveckling i länet.”

(Regeringen, 2006 [Online], s.58f)

Regeringen (2006, s.56) skriver också att Landstingen och kommunerna har stor betydelse för arbetet med hållbar utveckling då det är viktigt att arbetet får genomslag i hela landet och på alla nivåer. De uppmanar kommunerna att ha den svenska strategin som underlag för egna, lokala strategier för hållbar utveckling. Sveriges strategi för hållbar utveckling skulle ha reviderats senast till 2010 (Regeringen, 2006 [Online], s.70). Detta har inte gjorts.

Nationellt arbete idag

I det följande delkapitlet ska jag beskriva Länsstyrelsens roll i arbetet för hållbar utveckling, då regeringen i den senaste revideringen av Sveriges strategi för hållbar utveckling 2006 betonar ansvaret de har. Därefter beskrivs två organisationer som närmast kan uppfattas som efterträdare åt Hållbarhetsrådet. I slutet av detta delkapitel presenteras Regeringens prioriteringar inför Rio+20 som skulle kunna vara en ansats till att aktualisera den nationella strategin för hållbar utveckling.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen beskriver i broschyren *Länsstyrelsen arbetar för hållbar utveckling* från 2010 sin uppgift i det demokratiska systemet som en viktig länk mellan människor och kommuner på den ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter på den andra. Myndighetens ansvarsområden spänner över en väldigt bredd och det återspeglas i deras arbete för hållbar utveckling. De skriver i broschyren (Länsstyrelsen, 2010 [Online], s.41) att de har ansvar för att skydda miljön mot allt från miljöstörande verksamhet till kemikaliehantering och vattenreglering, de ansvarar för djurs välmående, organisering av jakt och fiske, skötsel av fjällen, hur kulturarvet ska vårdas och brukas samt även människors hälsa på lika villkor. Länsstyrelsen (2010 [Online], s.12) skriver också att regeringen beslutat att länen ska ha en gemensam miljöpolitik för en hållbar utveckling. Miljömålsarbetet ska utgå från de 16 nationella miljökvalitetsmålen, varav Länsstyrelsen fått i uppdrag att anpassa, precisera och

konkretisera 15 av dem så att de passar de regionala förutsättningarna. Det sextonde ansvarar Skogsstyrelsen för.

Miljökvalitetsmålen

De 16 miljökvalitetsmålen ingår tillsammans med generationsmålet i det svenska miljömålssystemet (Miljömålen, hemsida [Online], 2012-05-12). Under 1990-talet efterfrågades det styrmedel för att ge tydlighet till miljöarbetet, som Naturvårdsverket skriver, som annars kännetecknades av en växande snårskog (2006, [Online], s.19).

Miljökvalitetsmålen ska ge miljöarbetet en tydlig struktur (Regeringen, hemsida [Online], 2012-05-12). De beskriver vilket tillstånd den svenska miljön ska ha när målen är uppfyllda (Miljömålen, hemsida [Online], 2012-05-12). Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet och det anger riktningen för vilka samhällsomställningar som behöver göras inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Målet konstaterar också att vi i Sverige inte får uppnå miljökvalitetsmålen på bekostnad av andra länder, vi får alltså inte exportera våra miljö- och hälsoproblem. Naturvårdsverket (2006 [Online], s.60) skriver att syftet med miljömålsuppdraget är att kommunerna genom det kan verka för ett övergripande samhällsmål om en god miljö och en hållbar utveckling. Men de skriver också att miljömålsarbetet i första hand är ett verktyg för att uppnå ekologisk hållbarhet och att strategiska utvecklingsfrågor och sociala hållbarhetsfrågor inte berörs nämnvärt (2006 [Online], s.20, s.66) På miljömålsportalen hemsida ([Online:b], 2012-05-12) beskrivs också kommunernas roll som mycket viktig i arbetet för att nå miljömålen. Kommunerna kan med sitt ansvar för lokal utveckling och en god livsmiljö styra miljömålens utveckling genom den fysiska planeringen av mark, vatten och bebyggd miljö.

Regeringen fattade den 26 april i år beslut om fyra nya prioriterade områden för miljömålsarbetet och dessa ställs nedan upp bredvid de 16 miljökvalitetsmålen (Regeringen, hemsida [Online], 2012-05-12).

<ul style="list-style-type: none"> • Luftföroreningar • Farliga ämnen • Avfall • Biologisk mångfald 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Begränsad klimatpåverkan 2. Frisk luft 3. Bara naturlig försurning. 4. Giftfri miljö 5. Skyddande ozonskikt 6. Säker strålmiljö 7. Ingen övergödning 8. Levande sjöar och vattendrag 9. Grundvatten av god kvalitet 10. Hav i balans samt levande kust 11. Myllrande våtmarker 12. Levande skogar 13. Ett rikt odlingslandskap 14. Storslagen fjällmiljö 15. God bebyggd miljö 16. Ett rikt växt- och djurliv
---	---

Tabell 1

Delegationen för hållbara städer

Delegationen för hållbara städer tillsattes av Regeringen 2008, däri är företrädare för arkitekter, planerare, teknik konsulter och export konsulter samlade för att med gemensamma krafter stimulera hållbar stadsutveckling. (Delegationen [Online:a], 2012-04-29) De ska tillsammans med kommuner och andra aktörer på marknaden förbättra förutsättningarna för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden (Delegationen [Online:b], 2012-04-29). Vidare skriver Delegationen att arbetet bygger på sektorsövergripande planering, höjda ambitionsnivåer och användandet av ny teknik. Delegationens uppgift är att hantera och besluta om ett ekonomiskt stöd till kommuner i deras arbete för hållbar utveckling (Delegationen, 2011 [Online:e], s.2). Projekten som beviljas stöd ska visa potential i utvecklingen av hållbara städer, vara demonstrationsobjekt och underlätta spridning och export av miljöteknik och kunskande. De ska också främja attraktiva lösningar för de människor som ska bo och vistas där. I rapporten för 2008-2010 (Delegationen, 2010 [Online:c], s.7) står det att stödet främst är en morot för kommunerna, en anledning att kraftsamla och komma igång med arbetet för hållbara städer. De upplever att stödet hjälpt göra idéer till verklighet och att ett relativt litet stöd oväntat effektivt drivit igång olika aktiviteter. De är övertygade om att kommunernas ansökningsarbete varit viktiga, att de lett till ökad probleminsikt och uppmärksammande av klimateffekter på hemmaplan. Vidare skriver de att stödet har lett till nya djärva och innovativa exempel på hållbar stadsbyggnad i flera svenska städer, varav en av dem är Lund. Projektet i Lund kommer att beskrivas i kapitlet om kommunernas arbete där exempel från Lunds kommun ingår i en egen kapiteldel.

Delegationen har även ett syfte att sprida kunskap om svenska erfarenheter och att bidra till export av svensk miljöteknik och miljökunskande. (Delegationen, 2010 [Online:c], s.4) De menar att det finns ett viktigt samband mellan framgång för svensk export på miljöområdet och arbetet för global utveckling.

I årsrapporten från 2011 (Delegationen [Online:d], 2012-05-08) beskrivs visionen om hållbarhet som tre viktiga dimensioner som förutsätter varandra:

- Bra miljö med begränsad påverkan på klimatet och hushållning med resurser;
- Social hållbarhet som handlar om arbete, välfärd och trygghet samt goda uppväxtvillkor;
- Ekonomisk hållbarhet som handlar om ett väl fungerande och skapande näringsliv, om handel och service.

Här konstaterar man också att en hållbar stad skapas genom ett helhetstänkande och att olika aktörer måste samverka i ett tidigt skede för att åstadkomma resultat. På nationell nivå måste myndigheter samarbeta med andra institutioner och på lokal och regional nivå måste kommuner samarbeta med arkitekter, planerare, byggare, fastighetsbolag, experter, konsulter och andra aktörer.

Uppdraget skulle ha avslutats 2010 men delegationen har fått förtroendet förlängt 2012 ut för att konsolidera och avsluta sitt inledda arbete. (Delegationen, [Online:a], 2012-04-29)

Regeringens prioriteringar inför Rio+20

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga beskrivs som starkt sammanlänkade och ska fortsättningsvis också behandlas

integrerade (Regeringen:g [Online], 2012-05-10). De tre dimensionerna är utgångspunkten i Regeringens arbete med hållbar utveckling tillsammans med individens rättigheter och behov inom ramen för ett hållbart användande av jordens resurser. Demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, tillgång till arbete och till sociala tjänster som sjukvård och utbildning är samtliga viktiga byggstenar i arbetet. Vidare skriver Regeringen att för att göra framsteg i arbetet krävs ett brett engagemang av aktörer på olika nivåer, offentliga som allmänna. Allmänheten lyfts fram som avgörande för att bredda och föra arbetet framåt och särskilt unga människors behov, perspektiv och förslag på lösningar ska försöka tas tillvara. Dessutom behöver nödvändig innovation, teknikutveckling, arbetstillfällen och ett ansvarsfullt företagande understödjas.

Regeringen tror att FN:s arbetssätt och metoder behöver stärkas och deras förhoppning är att Rio+20 leder till tydliga politiska åtaganden och mål som engagerar många olika aktörer i Sverige och globalt. ([Online], 2012-05-10). De lägger betoning på att de tre dimensionerna av hållbar utveckling måste finnas med i alla aspekter av FN:s arbete.

Sammanfattning

Genom den Svenska strategin för hållbar utveckling sätter regeringen upp riktlinjer för det fortsatta arbetet med hållbar utveckling på lägre nivåer i Sverige. I strategin ges Länsstyrelsen en betydande roll för arbetet på den regionala och lokala nivån. Därmed har länken mellan den nationella och lokala nivån identifierats. Länsstyrelsen har också visat sig vara den gemensamma nämnaren för begreppet hållbar utveckling och miljömålsarbetet. Nästa kapitel handlar om Arbetet för hållbar utveckling på den kommunala nivån och där ska förhoppningsvis det praktiska arbetet med hållbar utveckling identifieras och länkas samman i den långa hållbarhetskedjan.

LOKAL NIVÅ

Kommunerna ska vara de som utför arbetet med hållbar utveckling i praktiken. I det förra kapitlet skriver Delegationen för hållbara städer att kommunerna kan få ekonomiskt stöd i sitt arbete för hållbar utveckling och den svenska strategin för hållbar utveckling säger att kommunerna har stor betydelse för arbetet med hållbar utveckling på den lokala nivån. Detta kapitel börjar med en bakgrundshistorik av arbetet med hållbar utveckling på kommunal nivå och slutar med några exempel på hur Lunds kommun arbetat med hållbar utveckling i praktiken.

”Arbetet för en hållbar utveckling är en stor utmaning för kommuner, landsting och regioner.” (SKL, 2005? [Online], s.2) så inleder Sveriges kommuner och landsting (SKL) i sin skrift ”Styrning för hållbar utveckling, från politik till praktik”. De skriver att det behövs bra verktyg och processer för styrning och delaktighet i arbetet med hållbar utveckling och att skriften har kommit till som inspiration i det fortsatta arbetet. I skriften uppmärksammar de bland annat de här frågorna:

- Hur får vi med såväl ekonomi som miljö och sociala aspekter i kommuners utvecklingsarbete?
- Hur ser ett framgångsrikt arbete ut, från politik till praktik?

SKL svarar aldrig på frågorna men att frågorna ställdes tyder på att det finns en riktad problematik i arbetet med hållbar utveckling.

Regeringen gav 2006 Naturvårdsverket (NVV) i uppdrag att redovisa hur miljömålsarbetet bedrivs i landets kommuner och i november 2006 utkom rapporten *Lokal översättning av de nationella miljömålen* (Naturvårdsverket, 2006 [Online], s.3). Naturvårdsverket har i rapporten utgått ifrån 8 kommuners arbete med att översätta de nationella miljömålen till lokala. Rapporten redovisar även kommunernas bakomliggande arbete i vilket hållbar utveckling och Agenda 21 har haft framstående positioner. Kommunerna har valts ut för att de ansetts vara framgångsrika miljökommuner och en av kommunerna som Naturvårdsverket utgått från är Lunds Kommun (Naturvårdsverket, 2006, [Online], s.16).

Agenda 21

I handlingsprogrammet Agenda 21 som antogs vid Riokonferensen, rekommenderades den lokala nivån dvs. kommunerna, vara den avgörande aktören för genomförandearbetet. Lokala Agenda 21-samordnare tillsattes i kommuner och de hade ansvar för att organisera och fastställa en lokal Agenda 21 för kommunen, det vill säga en lokal handlingsplan för hållbar utveckling. Naturvårdsverket skriver vidare att Agenda 21 i upptakten på 1990-talet förknippades med utåtriktade aktiviteter i kommunerna och att ett omfattande lokalt miljöarbete startades med både lyckade projekt och en del bakslag. Många kommuner anser dock att Agenda 21 är överspelat, att det breda allmänna deltagandet i Agenda 21-andan har minskat rejält och att miljöarbetet tagit en ny vändning (NVV, 2006 [Online], s.30). Det

svenska miljömålsarbetet kan ses som en fortsättning och omstart av Agenda 21-arbetet (NVV, 2006 [Online], s.15). Agenda 21-arbetet har i allmänhet haft karaktären av en utvecklingsstrategi för lokal hållbarhet utifrån de tre dimensionerna, ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet, och för kommunens långsiktiga utveckling. Arbetet för hållbar utveckling har inneburit att hantera folkhälsofrågor, hållbara livsstilar, och frågor om en hållbar lokal ekonomi och konsumtion (NVV, 2006, [Online], s.38).

Erfarenheter från olika kommuners arbete

- **Ansvar på en central nivå:** Naturvårdsverket skriver i sin rapport 2006 ([Online], s.21f) att det som utmärker de åtta kommunerna i undersökningen är att samtliga har låtit miljömålsarbetet genomsyra hela det kommunala arbetet med utgångspunkt i kommunledningen, istället för att enligt tradition begränsa det till miljö- och hälsoskyddsnämnden. SKL (2005, [Online], s.3) tar upp som slutsats och erfarenhet från sitt arbete att helhetsperspektivet och avvägningen mellan olika intressen är en fråga för den politiska ledningen och att ledningen behöver medverka aktivt i hållbarhetsarbetet.
- **Agenda 21 som grund:** De kommuner som har byggt vidare på Agenda 21-arbetet och som har en uttalad policy att eftersträva ”hållbar tillväxt” har kommit längst. (NVV, 2006 [Online], s.28).
- **Socioekonomi:** skilda socioekonomiska förutsättningar och grad av självstyre har påverkat arbetet och kommunerna har organiserat sina miljömålsarbeten olika utifrån dessa.
- **Befolkningsstorleken:** har också påverkat miljömålsarbetet och Naturvårdsverket (2006 [Online], s.28) skriver att enligt en enkät gjord 2005 av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) hade de större kommunerna i större utsträckning inlett ett miljömålsarbete.

Av de åtta kommuner som jämfördes av Naturvårdsverket har fyra av dem ett Agenda 21-arbete i grunden och de som kommit längst i miljömålsarbetet var också expansiva ekonomiskt och befolkningsmässigt (NVV, 2006 [Online], s.28).

Naturvårdsverket (2006 [Online], s.30ff) skriver att det finns en tendens hos kommunerna att göra miljöfrågan till en marknadsföringsfråga eller en fråga om konkurrens mellan kommuner. Att ha hög miljöambition och en grön profil ses som ett starkt varumärke och t ex ett sätt att locka gröna industrier till sig. Naturvårdsverket uppmärksammar också risken för en konflikt mellan den nationella nivåns krav på likformighet och generaliserbarhet och den lokala kommunens unika kontext. De skriver att det är svårt för kommunerna att uppfylla statens förväntningar utan att överskrida den begränsade budgeten som reglerar ambitionsnivån.

Lunds Kommun

Jag har valt att titta närmare på Lunds kommuns arbete med hållbar utveckling. Detta är grundat på Naturvårdsverket rapport från 2006 om kommunernas miljömålsarbete. I den framhävdes 8 kommuner som kommit långt i arbetet med miljöfrågorna och med att arbeta fram egna strategier, varav Lund var en av dem som kommit allra längst och som gjort det grundligaste bakgrundsarbetet till sin strategi. I det här delkapitlet följer därför en redogörelse för Lunds kommuns arbete med att ta fram en egen strategi för hållbar utveckling och även några exempel från deras praktiska arbete i samma frågor.

En strategi växer fram

Lunds kommun är ett bra exempel på att ett förankringsarbete tar tid. Lund drev under 1990-talet en ambitiös Agenda 21-process och de antog ett lokalt Agenda 21-dokument 1997, tidigt i jämförelse med många andra (NVV, 2006 [Online], s.29). Revideringar i dokumentet gjordes med bland annat anpassningar till de nationella miljömålen och först 2006 slutfördes processen och Lunds program för ekologisk hållbar utveckling, LundaEko, antogs (NVV, 2006 [Online], s.29) (Lunds kommun, hemsida [Online:b], 2012-05-18). LundaEko är kommunens miljömåls- och Agenda 21-dokument och att det innehåller 60 lokala miljömål och det specificerar också miljötillståndet för de sexton nationella miljömålen (NVV, 2006 [Online], s.24, s.29). LundaEko specificerar också hur Lund ska växa i framtiden på miljöns villkor. Naturvårdsverket skriver 2006 att det sannolikt är ett av de mest välunderbyggda och konkretiserade miljömålsdokument som antagits bland landets kommuner.

I år, 2012, ska LundaEko revideras. Revideringen ska göras under ledning av kommunstyrelsens miljö- och hälsoutskott och av en arbetsgrupp med tjänstemän från olika förvaltningar (Lunds kommun, hemsida [Online:b], 2012-05-18). Lundaeko ska omfatta färre strategiska mål och de nya målen ska vara lättkommunicerade till politiker, medborgare och näringsliv. Hållbarhetsbegreppets samtliga tre dimensioner ska också uppmärksammas, inte bara den ekologiska. Mål ska tas fram för (Lunds kommun, hemsida [Online:b], 2012-05-18):

- ekosystemtjänster
- förebygg och begränsa föroreningar
- hållbar stadsutveckling och transportsystem
- hållbart energi- och klimatsystem
- produktion, konsumtion och avfall
- utbildning, kommunikation och samverkan

Arbetet idag

”Samhällsutvecklingen bygger på att vara hållbar” (Lunds Kommun [Online:a], 2012-05-13), så inleder Lunds kommun beskrivningen av sitt arbete för hållbara utveckling och det är inte utan att de kan vara stolta över sitt arbete. Kommunen meddelar på hemsidan att de utsågs till bästa hållbarhetskommun 2011 av Miljöaktuellt. Tidningen, med slogan ”Hållbar utveckling för proffs och beslutsfattare”, har ambitionen att deras utmärkelse ska vara den mest underbyggda och uppdaterade hållbarhetsrankingen av Sveriges kommuner (Miljöaktuellt, hemsida [Online], 2012-05-13). Lunds kommun bedriver ett övergripande arbete för samhällsutveckling inom verksamheten och med sina samarbetspartners. Här är en sammanfattning av projekten som Lunds kommun presenterar på sin hemsida.

- **Trafikplanering:** Genom Lunds Miljöanpassade Transportsystem (Lunda MaTs) arbetar kommunen för att minska transportererna med bil och öka andelen människor som går, cyklar eller åker kollektivt. Det är ett långsiktigt miljöarbete som även fått internationell uppmärksamhet.
- **Ungdomsdemokrati:** Kommunen anordnar ungdomsting där unga i Lund kan engagera sig ibland annat miljö- och klimatfrågor. Ett konkret exempel var ett särskilt klimat-ting för unga i samband med att det pågick en miljökonferens i Köpenhamn.
- **Ekologisk mat:** Lund har under flera år utmärkt sig genom att ha störst andel ekologisk mat i de kommunala köken. Idag har kommunen i snitt 36 % ekologisk mat uträknat på alla verksamheter och fem skolor och förskolor använder över 90 % ekologisk mat.
- **Hållbar stadsutveckling:** Kommunen fick nyligen medel från Delegationen för Hållbara Städer för att genomföra ”innovativa miljöidéer längs kunskapsstråket”. Stråket kommer att binda samman centrum med nordöstra lund.
- **Samarbete i Öresundsregionen:** regionen samverkar mycket och ett resultat av det kan vara att förstaplatsen i Miljöaktuellt's hållbarhetsranking har gått till skånska städer tre år i rad, skriver Lunds kommun på hemsidan. Exempel på samarbeten är ”Spårvägar i Skåne - SPIS” och samlade aktiviteter under Almedalsveckan i Visby.

Utmaning Hållbart Lund

Lunds kommun har tillsammans med Lunds Universitet startat organisationen *Utmaning Hållbart Lund* för att visa hur ett universitet och en kommun kan samarbeta (Utmaning Hållbart Lund, [Online], 2012-05-13). De vill också utmana till fler samarbeten för en hållbar utveckling i Lund.

Lund NE/Brunnshög

Lund blev beviljat stöd från Delegationen för hållbara städer för projektet LundNE/Brunnshög (Delegationen, 2010 [Online], s.14f). Projektet är ett 4 km långt stråk från centrum till nordöstra Lund. det kommer att innefatta förtätning, ny- och ombyggnad. Delegationen skriver att fokus kommer ligga på:

- Energieffektivisering: Äldre, kulturhistoriska byggnader ska energieffektiviseras genom att använda förnybar energi, t.ex. solceller
- hållbar mobilitet
- livsstilspåverkan
- stadsgrönska

Lunds kommun skriver på hemsidan för projektet (Lund NE/Brunnshög [Online], 2012-05-18) att hållbarhet är en viktig del av Lund NE/Brunnshögs identitet och varumärke. I projektet arbetar de med ett brett hållbarhetsbegrepp som innehåller ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella aspekter. De beskriver projektets fokus med hjälp av tre ord, minimera, balansera och maximera.

Minimera klimatpåverkan: handlar om att producera hållbar energi, minska energianvändningen och att klimatanpassa stadsmiljön för att kunna möta effekterna av klimatförändringar (Lund NE/Brunnshög [Online], 2012-05-18). Här är några konkreta åtgärder sammanfattade från hemsidan:

- *förnybar energi som vind-och solkraft och biogas* man ska ta tillvara överskottsvärme från forskningsanläggningarna i stadsdelen och på sikt ska Brunnshög bli en generator för energi till fastigheter och motortransporter.
- Resandet till och från stadsdelen ska göras med max en tredjedel bil och resterande med gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Stadsmiljöerna ska utformas för att kunna möta fler värmeböljor, rikligare nederbörd och åskoväder.
- Trädplanteringar kan minska kylbehov och vindhastigheter
- *Översvämningsbara torgytor, gårdar och parker* kan minska konsekvenserna av extremregn.
- *Gröna tak* fördröjer dagvatten och har en kylande funktion vid värmeböljor.

Balansera byggandet på den goda åkerjorden: jordbruksmark kan bli en bristvara när både energi och mat kan odlas.

- Utveckla metoder för att ta tillvara åkermark tidigt i utbyggnadsprocessen.
- Strategier för återställande och kompensation, nya odlingsmöjligheter eller förbättringar någon annan stans.
- Mål att hälften av den mark som exploateras ska kunna återställas till odlingsbar mark i framtiden.
- Undersöka och utveckla varsamma sätt att hårdgöra innegårdar, vägar och torg.

Maximera stadsmiljön, göra den stimulerande med människans sinnen i fokus: skapa förutsättningar för en miljö där människor trivs genom att utgå från människans behov. Maximera upplevelser, sinnesintryck och mötesplatser och göra stadsdelen användbar, begriplig och varierad.

- Kvalité och variation i offentliga rum, bebyggelse och innegårdar.
- Variera upplåtelseform, hustyp, material, färg och detaljering
- Medvetet arbeta med sinnesintryck som ljud, tystnad, smak och doft för att göra miljön mångsidig och intressant under hela dygnet och hela året.
- *Medveten, kvalitativ utformning* av området genom mötesplatser, trygghet, innovation, estetik och funktioner t.ex. en läplats i solen.
- Bevara äldre gårdar för att behålla länken till områdets historia, ge värdefull struktur och uppvuxen grönska.

FRÅN GLOBAL VISION TILL LOKAL PRAKTIK

I de tidigare kapitlen har jag följt begreppet hållbar utveckling genom sitt halva sekel långa historia fram till idag. Jag började på en global nivå och har för varje kapitel smalnats av vägen till europeisk, nationell, regional och lokal nivå, och till slut ner till ett konkret projekt i Lunds kommun. I det här kapitlet ska jag försöka binda ihop nivåerna och se om vägen mellan dem är rak, krokig eller alls är sammanhängande. Först ska dock begreppet hållbar utveckling synas i sig.

Begreppet och dimensionerna

Hållbar utveckling är ett globalt väl förankrat begrepp där grunden är Bruntlands definition från 1987, "Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov" (UN, 1987 [Online], 2012-04-24). Begreppet lutar sig också mot de tre dimensionerna, den ekologiska, den ekonomiska och den sociala. Detta slås fast efter världstoppmötet 1992 och det återkommer med lika stor tyngd inför världstoppmötet 2012. Trots att de tre dimensionerna framhålls som begreppets stöttepelare beskrivs inte de tre dimensionerna närmare i vare sig Riodeklarationen eller i Johannesburgplanen, och inte heller på UN's respektive FN's hemsida går det att läsa en mer ingående förklaring till dimensionerna. I artikeln "What is sustainable development - goals indicators, values and practice" skriver R. W. Kates m.fl. att det lades ännu större vikt vid de tre dimensionerna av hållbar utveckling, ekonomisk utveckling, social utveckling och ekologiskt bevarande, vid världstoppmötet i Johannesburg 2002 (Kates RW. (2005), [Online] s.12). Men, fortsätter författarna, de tre dimensionerna anammades snabbt och brett utan några allmängiltiga beslut om deras betydelse. Vid en internetsökning på frasen "three pillars of sustainable development" får man en bred träfflista med stor variation på ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner.

Samtidigt som en mer utförlig förklaring till de tre dimensionerna lyser med sin frånvaro på den globala arenan har röster höjts för att lägga till ytterligare dimensioner till begreppet hållbar utveckling. United Cities and Local Governments (UCLG) skriver i en artikel från 2010 att de tillsammans med UNESCO, Världstoppmötet för hållbar utveckling samt flera efterforskare och policyskapare har beslutat om ett fortsatt arbete med att införliva kultur som en fjärde dimension till begreppet hållbar utveckling (UCLG [Online], 2012-05-09). På hemsidan för det fjärde världstoppmötet, Earth summit 2012, står det inget om att en sådan fråga ska behandlas i Rio de Janeiro i juni i år.

Tittar man på de första målen som ställdes upp för hållbar utveckling i Brundtlandrapporten 1987, är det inte dimensioner som beskrivs utan system, och inte tre system utan sju, närmare bestämt ett politiskt, ett ekonomiskt, ett socialt, ett produktions-, ett tekniskt, ett internationellt och ett administrativt system (UN, 1987 [Online], 2012-04-24). Först efter Rio de Janeiro 1992 slås det fast att globala behov inte uteslutande kan mätas i ekonomiska vinster utan hänsyn måste också tas till människor och ekosystem (Earth Summit 2012 [Online:a] 2012-04-24). På regeringens hemsida uttrycker man att det på Riokonferensen bestämdes att beslut hädanefter skulle fattas utifrån ekonomiska, miljömässiga och sociala faktorer ([Online:a], 2012-04-24).

Från global vision till nationell strategi

Efter Riokonferensen 1992 var ambitionerna höga för det fortsatta arbetet med Hållbar utveckling. Det som beslutades på konferensen innebar att organisationer och nationer skulle engageras i arbetet för hållbar utveckling och att förändringar och förbättringar skulle börja ske på regional och lokal nivå (Earth Summit 2012 [Online] 2012-04-24). Nationerna skulle arbeta fram egna strategier för hållbar utveckling i de enskilda länderna och Agenda 21 skulle implementeras på en nationell, regional och lokal nivå. I New York 1997 togs beslut om att nationerna skulle ha arbetat fram en egen strategi för hållbar utveckling senast till 2002, vilket Sverige gjorde (Regeringen [Online:g], 2012-05-20). Den svenska strategin beskriver också uppgifterna för Rådet för hållbar utveckling som samordnande mellan olika aktörer (Regeringen, 2006, s.54f). Därmed uppfyller den nationella strategin den globala visionen även på den punkten. Regeringen skriver (2006, s.10) att den svenska strategin för hållbar utveckling har förankringar i två globala skrivelser; FN:s millenniedeklaration från 2000 och Johannesburgplanen från 2002.

Millenniemalet 2000: 9. Halvera jordens fattigdom och hunger 10. Se till att alla barn får gå i grundskolan 11. Öka jämställdheten, kvinnor - män 12. Minska barnadödligheten 13. Förbättra mödrahälsan 14. Stoppa spridningen av hiv och aids 15. Säkra en hållbar utveckling 16. Öka samarbetet kring bistånd och handel	Johannesburgplanen 2002: <ul style="list-style-type: none">• Gemensamt men diversifierat ansvar, rikaste länderna har ett särskilt ansvar• Fattigdomsutrotning• Förändra ohållbara konsumtions- och produktionsmönster• Skydda och förvalta naturresursbasen för ekonomisk och social utveckling
Sveriges strategi för hållbar utveckling: <ul style="list-style-type: none">• Bygga samhället hållbart• Stimulera en god hälsa på lika villkor• Möta den demografiska utmaningen• Främja en hållbar tillväxt	

Tabell 2

Kontinuitet i arbetet på nationell nivå

Att den utlovade revideringen av Sveriges strategi för hållbar utveckling aldrig genomfördes till 2010, tror jag har politiska skäl då vi i Sverige bytte regerande parti på hösten 2010. Det saknas i och med detta en formell sammanställning och utvärdering av de fyra utmaningarna för hållbar utveckling och av de mål som sattes upp i skrivelsen *Sveriges strategi för hållbar utveckling* från 2006. Regeringen skriver själva ([Online:e], 2012-04-08) att långsiktighet är en otroligt viktig aspekt av hållbarhetsarbetet. De skriver också att de i sin strategi tar hänsyn till bland annat EU:s hållbarhetsarbete. EU i sin tur framhåller ett effektivt uppföljningsarbete som ett viktigt syfte i sin strategi (Regeringen [Online:c], 2012-05-05). Därmed brister det i kontinuiteten i arbetet för hållbar utveckling i Sverige och om man ska vara hård så brister det också i kedjan mellan den europeiska och den svenska strategin.

Parallella strategier på nationell nivå

I Naturvårdverkets rapport *Lokal översättning av de nationella miljömålen* från 2006 ([Online] s.10f) uppmärksammas en problematik med att det parallellt med en strategi för hållbar utveckling samtidigt bedrivs ett miljö kvalitetsarbete utifrån de 16 miljö kvalitetsmålen. De sistnämnda är formulerade för att värna om miljön och de har stora likheter med framförallt målen för ett ekologiskt hållbart samhälle. Författarna till rapporten menade att de två parallella arbetena genererar en otydlighet till kommunerna och de ställde frågan ”*Kan miljö kvalitetsmålen tolkas inom ramen för den nationella hållbarhetsstrategin?*” (Naturvårdsverket [Online], s.10) Naturvårdsverket rekommenderade i rapporten en översyn av de båda nämnda normgivande skrivningarna samt att det tydliggörs på vilken nivå, regional eller central, ansvaret ligger.

Den nationella strategins fyra strategiska utmaningar: <ul style="list-style-type: none">• Bygga samhället hållbart• Stimulera en god hälsa på lika villkor• Möta den demografiska utmaningen• Främja en hållbar tillväxt.	Nya fokus i miljö kvalitetsmålen: <ul style="list-style-type: none">• Luftföroreningar• Farliga ämnen• Avfall• Biologisk mångfald
--	---

Tabell 3

Hållbar utveckling – ett för brett begrepp i praktiken?

”Hur låg får ambitionsnivån vara för att svenska kommuner, regioner och myndigheter ska kunna säga sig värna om ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet? Utan tydligare definitioner riskerar den svenska hållbarhetspolitiken att landa i ’business as usual’ och därmed förlora sin legitimitet.” (NVV, 2006 [Online], s.61)

Det kan räcka för en kommun med ett aktivt nybyggande och en fortsatt god ekonomisk tillväxt för att de ska kunna kalla sig hållbara, så länge de kan uttrycka dessa åtgärder som hållbara på något sätt (NVV, 2006 [Online], s.61). Naturvårdverket förklarar problematiken ytterligare genom ett konkret exempel, eller snarare ett ifrågasättande.

”Skulle gruvdrift på Natura 2000-mark accepteras ur ett hållbarhetsperspektiv?” (NVV, 2006 [Online], s.61)

Det som naturvårdsverket framförallt såg som ett problem var att all politik som bedrevs lokalt kunde tolkas inom ramarna för hållbar utveckling och de påpekade att om detta fick fortsätta riskerades miljö politikens långsiktiga legitimitet at urvattnas. Naturvårdsverkets rapport belyser problemet som ligger till grund för den här uppsatsen. Risker att begreppet hållbar utveckling urvattnas på grund av för brett och alldagligt användande tas här upp som ett allvarligt problem vilket styrker denna kandidat uppsats problemformulering. Två strategier som arbetar mot liknande mål kan i teorin verka ambitiöst och som en dubbel försäkran om ett lyckat arbete. I praktiken orsakar det istället en otydlighet, precis som Naturvårdsverket påpekar i sin rapport från 2006. Osäkerhet i vad som gäller i olika fall och vad som ska

prioriteras leder till ineffektivt arbete. För om man jobbar utifrån det ena – uppnår man då automatiskt det andra? Ska kommunerna behöva välja?

Med miljömålpolitiken kan man påverka vilka bygglov som beviljas och vilka gränsvärden som accepteras vid tillsyner (NVV, 2006 [Online], s.61). Naturvårdsverket ser att lösningen på problemet är att man borde förlita sig på miljömålsarbetet. De skriver att ”det uppträder en intressant paradox i synen på de nationella miljömålen roll för det lokala miljö- och hållbarhetsarbetet.” (NVV, 2006 [Online], s40) . Miljömålen har stärkt det lokala arbetet för en god miljö och en hållbar utveckling i många kommuner men ändå rapporterar vissa kommuner att engagemanget och delaktigheten har minskat både i organisationen och hos allmänheten, samt att arbetet har gått från ett brett strategiskt utvecklingsarbete till en avgränsad miljöpolitisk frågeställning.

Idag kan man se tendenser till ett förnyat engagemang i hållbarhetsarbetet. Regeringen gör uttalanden om vikten av hållbar utveckling och Delegationen för hållbara städer bedriver ett viktigt arbete lokalt genom ekonomiskt stöd till kommuner, och internationellt genom att delge svenska innovationer och lösningar på hållbarhetsproblem till aktörer på den globala arenan (Delegationen, 2010 [Online:c], s.4).

Från nationell strategi till lokal praktik

Regeringen har uppmanat kommunerna att ha den svenska strategin som underlag för egna, lokala strategier för hållbar utveckling (Regeringen, 2006 [Online], s.58f) Men det är svårt att hitta mätbara och fungerande lokala mål som kan följas upp på ett trovärdigt sätt. Det blir lätt en konflikt mellan den nationella nivåns krav på likformighet och generaliserbarhet och den enskilda kommunens unika kontext. Det är ofta svårt att uppfylla statens förväntningar utan att överskrida den begränsade budgeten som reglerar ambitionsnivån (NVV, 2006 [Online], s.32).

För att hjälpa kommunerna med arbetet för hållbar utveckling startade regeringen upp Rådet för hållbar utveckling på nationell nivå (Regeringen, 2006, s.54f). Det skulle fungera som samordnare mellan olika aktörer, i linje med målen för den globala handlingsplanen Agenda 21. Lunds kommun har använd sig av det ekonomiska stödet från Delegationen för hållbara städer för att förverkliga projektet Lund NE/Brunnshög. Som delegationen skriver ska stödet var till för att starta igång ett hållbarhetsarbete i kommunerna (Delegationen, 2010 [Online:c], s.7). Lunds kommun tycker jag har lyckats sparka igång ett ambitiöst arbete för hållbar utveckling där de tar hänsyn till alla hållbarhetens dimensioner. Detta är en tendens till förändring hos kommunen som tidigare lutat sig starkt mot endast den ekologiska dimensionen av begreppet i och med antagandet av LundaEko (Lunds kommun, hemsida [Online:b], 2012-05-18).

Att ta hänsyn till är det som Naturvårdsverket skriver 2006, att hållbarhet har blivit ett marknadsföringsknep för kommuner att ta till. Detta stämmer på ett sätt också in på Lunds kommun som går ut starkt med sin satsning på hållbar utveckling på sin hemsida(Lunds Kommun [Online:a], 2012-05-13. Men att man gör reklam för sitt engagemang och att man är stolta när andra uppmärksammar det, gör inte arbetet mindre hållbart. Jag tänker på utmärkelsen Lunds Kommun fick av tidningen Miljöaktuellt (Miljöaktuellt, hemsida [Online], 2012-05-13).

AVSLUTANDE DISKUSSION

Vägen från global vision till lokal praktik är lång, omfattande och tidskrävande. Framförallt ställer det krav på samarbeten över nivåer och sektorer. Genom att jämföra den globala visionen med vad som verkligen görs på den lokala nivån kan slutsatser dras om vägen däremellan varit rak eller krokig, eller rent av gått av.

Ska begreppet innefatta fler dimensioner?

Hållbar utveckling har sin styrka i att vara sektorsöverskridande och holistisk. Hållbarhetspolitiken ska, som det står i ”Strategi för Hållbar utveckling”, vara den sammanhållande länken mellan andra politiska visioner som också tar hänsyn till hållbar utveckling i sina arbeten. Ända sedan begreppet definierades 1992 har nationer och organisationer arbetat med att förklara, tolka och tyda det. Även jag i den här uppsatsen har uttryckt en vilja ”att bena ut begreppet”. Det ligger i människans natur att reda ut och vilja sektorisera saker och ting, Vi har svårt att låta hållbar utveckling vara komplext och vi vill gärna dela upp det i olika dimensioner. Men om vi tillåts göra det, dela upp det i än fler dimensioner, motverkar vi då inte grundsyftet med hela begreppet? Så, frågan jag ställer mig är om hållbar utveckling som ett samlande helhetsperspektiv är dömt att misslyckas? Är det rent utav ohållbart?

På sin hemsida beskriver alltså Regeringen aktuella tankar om arbetet för hållbar utveckling. Vad som lyser med sin frånvaro i Regeringens nulägesbeskrivning så väl som i FN:s, genom hemsidan för Earth Summit 2012, är den pågående diskussionen om tillägg av fler dimensioner till begreppet hållbar utveckling. Detta är en intressant aspekt av diskussionen kring fler dimensioner och det är inte utan att man undrar om diskussionen saknar stöd av självaste grundarna till begreppet hållbar utveckling, FN.

Skillnader mellan den globala visionen och den nationella strategin

Utifrån de rapporter och artiklar jag har läst har jag inte uppmärksammat något problem vid översättningen från den globala visionen för hållbar utveckling till den nationella strategin för hållbar utveckling. Detta behöver inte betyda att det inte uppstått problem eller att översättningen skett felfritt.

Miljöfrågor som hushållning med ändliga naturresurser, klimatfrågor och frågor om kemikaliesamhället lyftes tidigt i Sverige av intresseorganisationer och jämlikhet och social rättvisa har traditionellt setts som likvärdigt en stark ekonomisk utveckling (Regeringen, 2006, s.14). Detta är regeringens förklaring till varför den svenska strategin har influenser från internationella samarbeten såväl som från nationella ideal. Men parallellt med arbetet för hållbar utveckling i Sverige har även ett miljömålsarbete pågått, vilket nästa stycke handlar om.

Att dessa två har utvecklats och verkat parallellt i Sverige är ett fenomen som inte skett globalt. När man i Svenska texter har nämnt hållbarhetsarbetet har det varit som *hållbar*

utveckling och miljömålsarbetet, dvs. med en accentuering av den ekologiska dimensionen. Globalt uttrycker man sig istället ofta *hållbarhetsarbetet och fattigdomsutrotningen*, dvs. med en betoning på den sociala aspekten. Detta behöver inte ha orsakat problem vid översättningen från global vision till nationell strategi, men det uppmärksammar en olikhet. Även om det helt enkelt bara handlar om att hållbar utveckling har olika kontext globalt och i Sverige. I Sverige har inte fattigdom varit ett lika kritiskt problem som det varit globalt. Fattigdom i Sverige, eller social utsatthet, som regeringen kallar det i skrivelsen från 2006 ([Online], s.16ff) indikeras av hur många individer som lever i hushåll med en inkomst under 60 % av den svenska medianinkomsten. Sverige har till skillnad från FN inte extrem fattigdom som indikator för en socialt hållbar utveckling utan mäter snarare andelen som har svårt att upprätta en genomsnittlig konsumtionsnivå (Regeringen, 2006 [Online], s.16ff). Detta tror jag är ytterligare en anledning till att man i Sverige har framhållit den miljömässiga dimensionen som den största utmaningen och det problem som ligger oss närmast till hands att ta itu med.

Förändringar i arbetet med hållbar utveckling

I det svenska arbetet med hållbar utveckling kan man se en tydlig övergång från att man har arbetat med frågan som en helhet på 1990-talet och in på tidigt 2000-tal, som en övergripande politisk vision och med en sektorsöverskridande ansvarig grupp. Jag tänker på utvecklandet av den svenska strategin för hållbar utveckling och inrättandet av Rådet för hållbar utveckling. Därefter tenderar arbetet att bli mer sektoriserat, med delat ansvar för respektive dimension och ingen tydlig aktuell, övergripande strategi. Parallella arbeten med hållbar utveckling och miljömålen, Delegationen för hållbara städer och utebliven revidering av Sveriges strategi för hållbar utveckling.

Jag kan komma upp med två anledningar till detta, den första är att arbetet med hållbar utveckling efter 15 år som övergripande vision för allt arbete i Sverige blivit just så holistiskt att arbetet är fysiskt omöjligt att samla på ett och samma ställe. Den andra anledningen är att arbetet med Hållbar utveckling blivit utspelat av andra mer konkreta mindre vidspända visioner och strategier. Arbetet har i så fall misslyckats och en anledning till detta kan vara att det gjorts så på grund av för höga krav och för ouppnåeliga mål.

Reflektion

En viktig aspekt av hållbarhetsarbetet i Sverige och globalt är utbildning i hållbar utveckling. I Sverige har Delegationen för hållbar utveckling ansvar för att svensk forskning och innovativa lösningar sprids ut i världen för att så många som möjligt ska ha nytta av utvecklingen. På kommunal nivå har det också nyligen tagits fram hjälpmedel för kommunerna i sin organisering av hållbarhetsarbetet. Mitt syfte från början med den här uppsatsen var att få kunskap om Hållbar utveckling för att kunna använda det i mitt framtida yrkesliv. Att skriva den här uppsatsen har verkligen givit mig en bra grund att stå på i mitt framtida liv som yrkesverksam landskapsarkitekt. Det som är viktigast i arbetet för hållbar utveckling är att förstå varför det görs. Med det kommer motivation, vilja och handlingskraft,

och även förmågan att ge förståelsen och motivationen vidare till andra människor i yrket eller privat. Detta är det mest värdefulla som jag har fått ut av den här uppsatsen.

Med det här arbetet känns det dock som att jag har varit och skrapat på toppen av ett isberg. Hållbar utveckling har så många nivåer och dimensioner och jag hade behövt ytterligare 10 uppsatser för att beskriva begreppet hållbar utveckling i sin helhet. Nu har jag inte skrivit 11 uppsatser utan jag har tagit det jag har tyckt varit intressant och vad jag har känt varit grundläggande för att skapa mig en början till förståelse för hela hållbarhetsbegreppet och sammanfört det i denna kandidatuppsats.

Till min hjälp har jag haft de tre uppsatta målen för arbetet vilka jag kortfattat har sammanfattat under slutsatser:

1. Att förklara begreppet "Hållbarhet".
2. Att följa begreppets väg från det stora till det lilla, från en global till lokal nivå.
3. Att studera hur mål och visioner omsätts i praktiken genom exempel från det kommunala arbetet.

Personliga slutsatser

Begreppet hållbarhet kan förklaras med definitionen "*Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*". Samtidigt är hållbar utveckling väldigt mycket mer än detta. För att förstå begreppet behöver man förstå när och hur det uppkom. Som framgått av litteraturstudien är hållbarhetsbegreppet ett resultat av en global kraftsamling mot globala problem. I spåren av industrialiseringen uppmärksammades att vi i västvärlden lever över våra resurser och att de levnadsvanor vi lagt oss till med tack vare en god ekonomisk tillväxt inom en snar framtid kommer kräva fler jordklot. En klimatkatastrof är snart oundviklig och begreppet hållbar utveckling innebär att vi inte längre kan låta den ekonomiska tillväxten vara viktigare än skyddandet av miljön. För varje dag som går blir vi fler som når upp till samma standard, vilket är en otroligt positiv utveckling då alla människor har rätt till ett liv utan fattigdom och hunger men det ställer också högre krav på att utvecklingen är hållbar. Men målet är inte att *fler* ska uppnå drägliga sanitära förhållanden och rent vatten, utan att *alla* människor ska göra det. Hållbar utveckling innebär därför också att ekonomisk tillväxt inte kan ske utan social utveckling. Begreppet hållbar utveckling uppkom på en global nivå med visionen att hållbar utveckling skulle implementeras på den nationella, regionala och lokala nivån. Hållbar utveckling är allas ansvar och ohållbar utveckling kommer påverka alla.

Med begreppet hållbarhet utrett var mitt nästa mål att följa begreppets väg från det stora till det lilla. Slutsatsen här är att vägen från global vision till lokal praktik är lång och åtminstone lite krokig. Men för att vara riktigt ärlig, vilken väg är inte det? Att vägen varit böjbar kan mycket väl vara anledningen till att den inte gått av. Jag tänker då på hur det på global nivå varit mycket fokus på fattigdomsutrotning medan det på nationell nivå i Sverige historiskt och traditionellt varit en större fokus på miljöfrågor. Begreppet hållbar utveckling är väldigt brett och det behöver också vara det fortsättningsvis för att det ska kunna gå att appliceras övergripande och holistiskt. Det är formbart utifrån kontexten och även om det inte inneburit samma saker på den globala, nationella och lokala nivån har det tillfört något positivt till samtliga tre. Globalt såväl som lokalt ligger samtida fokus på utbildning och uppföljning av

arbetet med hållbar utveckling och kanske att detta kan medföra att översättningen mellan nivåerna kan gynnas av detta då mer information om vad som hör hemma på vilken nivå finns att tillgå.

Det sista av kandidatuppsatsens tre mål var att studera hur mål och visioner omsätts i praktiken genom exempel från det kommunala arbetet. Detta har framförallt varit väldigt intressant läsning. Jag har inte fokuserat på att vara kritisk mot Lund kommuns arbete för hållbar utveckling utan jag har sett det som inspiration för mitt framtida engagemang och arbete med hållbar utveckling som yrkesverksam Landskapsarkitekt.

Vidare Studier

Mina studier vid skapandet av den här kandidatuppsatsen har varit på en väldigt grundläggande nivå och av det jag har läst har majoriteten varit historiska rapporter. Jag känner därför att jag har en väldigt god grund att stå på om det skulle bli aktuellt med ett fortsatt arbete med hållbarhetsfrågor – vilket jag självfallet hoppas på.

Nu när jag vet *hur* kommunernas arbete är upplagt skulle det vara intressant att jämföra *vad* olika kommuner gör i sitt arbete för hållbar utveckling. Jämförelsen skulle då utgå ifrån olika innovationsområden som är relevanta för hållbar utveckling, t.ex. nya lösningar för att möta energibehovet, lagring av energi, förnybar energi, sätt att spara energi eller helt klara sig utan.

Det hade också varit intressant med vidare studier om hållbar utveckling på en ännu mer teoretisk nivå. Det hade varit spännande att ställa begreppet hållbar utveckling mot begreppet resiliens som innebär någons/någots inbyggda möjligheter att klara av motstånd och att motstå olika störningar samt dess förmåga till återhämtning. Resiliens känns som en vidareutveckling av hållbar utveckling där man går ytterligare ett steg tillbaka i händelserna. Om hållbar utveckling går ut på att vi människor måste sluta agera på ett visst sätt för att inte jorden ska ta skada. Då innebär resiliens att genom att ta reda på jordens egen förmåga att agera, skydda sig och bygga upp sig själv skulle vi kunna hjälpa jorden att återhämta sig efter de påfrestningar som vi människor utsatt den för. Vårt hållbarhetsarbete skulle med andra ord kanske kunna bli mer effektivt.

KÄLLFÖRTECKNING

Delegationen, (2010), Delegationen för hållbara städer Rapport 2008-2010 [Online:c], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx>, (2012-04-30)

Delegationen, (2011), Delegationen för hållbara städer Årsrapport 2011 [Online:d], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx>, (2012-05-08)

Delegationen, (2011), Delegationen för hållbara städer: Goda Exempel [Online:e], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/intressantaexempel.aspx>, (2012-05-08)

Delegationen, hemsida, länken Delegationen [Online:a], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/delegationen.aspx>, (2012-04-29)

Delegationen, hemsida, länken Uppdraget [Online:b], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/uppdraget.aspx>, (2012-04-29)

Earth Summit 2012, hemsida, fliken About sedan fliken Earth Summit History sedan de olika historiska händelserna, [Online:a] tillgänglig via: <http://www.earthsummit2012.org/earth-summit-history/past-earth-summits>, [2012-05-04]

Earth Summit 2012, hemsida, fliken About sedan fliken Sustainable Development Timeline [Online:b] tillgänglig via: <http://www.earthsummit2012.org/about-us/sd-timeline>, [2012-05-04]

Earth Summit 2012a, hemsida, fliken About sedan fliken Rio+20, [Online] tillgänglig via: <http://www.earthsummit2012.org/about-us/about-rio>, [2012-05-04]

Hållbara städer, hemsida, länken: Delegationen [Online], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/delegationen.aspx>, [2012-04-29]

Hållbara städer, hemsida, länken: Uppdraget [Online], tillgänglig via: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/uppdraget.aspx>, [2012-04-29]

Hållbarhetsguiden, hemsida, länken: Möjligheter och verktyg, Vad är hållbar utveckling? [Online], tillgänglig via: <http://www.svid.se/Hallbarhetsguiden/Mojligheter-verktyg/Vad-ar-hallbar-utveckling/>, [2012-05-20]

Kates WR., Parris MT., Leiserowitz AA. (2005). What is Sustainable Development? Goals, indicators, values and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*[Online] 47(3) . 8-21. tillgänglig via: http://www.hks.harvard.edu/sustsci/ists/docs/whatisSD_env_kates_0504.pdf, [2012-05-07]

Lunds Kommun, hemsida, Hållbar utveckling [Online:a], tillgänglig via: <http://www.lund.se/Trafik--infrastruktur/Samhallsutveckling-och-planering/Hallbar-utveckling-/>, [2012-05-13]

Lunds Kommun, hemsida, Revidering av LundaEko [Online:b], tillgänglig via:
<http://www.lund.se/Bygga-bo--miljo/Samhallsplanering-klimat-och-miljo/Klimat-hallbarhet-och-miljo/Lunds-miljomal/Revidering-av-LundaEko/>, [2012-05-18]

Lund NE/Brunnshög, hemsida, Hur projektet är hållbart, inklusive flickarna minimera, balansera och maximera [Online], tillgänglig via:
http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108700.aspx, [2012-05-18]

LU, hemsida, Lunds Universitets definition av hållbar utveckling [Online, tillgänglig via:
<http://www.lu.se/o.o.i.s/9149>, [2012-05-20]

Länsstyrelsen, 2010, *Länsstyrelsen arbetar för hållbar utveckling*, [Online], tillgänglig via:
<http://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/informatio nsmaterial/Lansstyrelserna-broschyr-sv-webb.pdf>, [2012-05-13]

Miljöaktuellt, hemsida, *startsidan för identifiering av verksamhet* [Online], tillgänglig via:
<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.88255>, [2012-05-13]

Miljöaktuellt, hemsida, *Hållbarhetsrankingen, så gick den till* [Online], tillgänglig via:
<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.393808/sa-gjorde-vi-listan>, [2012-05-13]

Miljömålen, hemsida, *fliken miljömålen, Sveriges miljömål* [Online], tillgänglig via:
<http://www.miljomal.nu/Miljomalen/>, [2012-05-12]

Miljömålen, hemsida, *Vem gör vad? Kommunerna* [Online], tillgänglig via:
<http://www.miljomal.nu/Vem-gor-vad/Kommunerna/>, [2012-05-12]

Millenniemaalen, hemsida, fliken *Målen* samt vidare på länken *Så kom millenniemaalen till* [Online], tillgänglig via: <http://www.millenniemaalen.nu/malen-2/sa-kom-malen-till/>, [2012-05-12]

Millenniemaalen, 2010, *FN:s årliga rapport om millenniemaalen* [Online], tillgänglig via:
<http://www.fn.se/PageFiles/15454/SFN-Rapport%20Millenniemaalen%202010.pdf>, [2012-05-12]

Ne, nationalencyklopedi, *världstoppmötet för hållbar utveckling* [Online:a], tillgänglig via:
<http://www.ne.se/lang/vardstoppmotet-om-hallbar-utveckling>, [2012-04-04]

Ne, nationalencyklopedi, *folkhemmet* [Online:b], tillgänglig via:
<http://www.ne.se/lang/folkhemmet>, [2012-05-13]

Ne, svensk ordbok, *hållbar* [Online:c], tillgänglig via:
http://www.ne.se/sve/hallbar?i_h_word=h%c3%a5llbar, [2012-05-20]

NVV (2006), *Lokal översättning av de nationella miljömålen*. Processutvärdering av Naturvårdsverket [Online], tillgänglig via
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5646-8.pdf> [2012-04-04]

Regeringen (2006), *Strategiska utmaningar - En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling*. Skrivelse från regering till riksdag, tillgänglig via
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/06/92/5ff0d494.pdf> [2012-04-10]

Regeringen, hemsida, *Bakgrund till Stockholm+40* [Online:a] tillgänglig via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/15420/a/184920>, [2012-04-24]

Regeringen, hemsida, *Hållbar utveckling* [Online:b] tillgäng via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/1591>, [2012-05-06]

Regeringen, hemsida, *EU:s strategi för Hållbar utveckling* [Online:c] tillgäng via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/12367>, [2012-05-06]

Regeringen, hemsida, *Regeringens prioriteringar inför RIO+20* [Online:d] tillgäng via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/15944>, [2012-05-06]

Regeringen:f, hemsida, *Rio+20* [Online] tillgäng via: <http://www.regeringen.se/sb/d/3807>,
[2012-05-10]

Regeringen, hemsida, *Agenda 21* [Online:g] tillgänglig via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/6936>, [2012-05-16]

SKL, 2005, *Styrning för hållbar utveckling Från politik till praktik*, rapport från Sveriges kommuner och landsting [Online], tillgänglig via:
http://www.skl.se/vi_arbetar_med/tillvaxt_och_samhallsbyggnad/miljo/hallbar_utveckling_1/hallbar_utveckling_i_kommuner_och_landsting, [2012-05-16]

SIS, hemsida, *Hållbar utveckling i kommuner, landsting och regioner, ny vägledningsstandard* [Online], tillgänglig via: <http://www.sis.se/ledningssystem/sis-tk-522>,
[2012-05-17]

SLU, hemsida, *Landskapsarkitektprogrammet Alnarp 300 hp* [Online], tillgänglig via:
<http://www.slu.se/sv/utbildning/grundniva/landskapsarkitekt-alnarp/>, [2012-05-13]

UCLG, artikel, *en kulturell dimension i hållbar utveckling* [Online], tillgänglig via:
http://www.eukn.org/E_library/Economy_Knowledge_Employment/Urban_Economy/Specific_Sectors/Creative_Industries/Approval_UCLG_Policy_statement_Culture_the_Fourth_Pillar_of_Sustainable_Development, [2012-05-09]

UN (1987), *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, länken 2 Towards sustainable development [Online] tillgänglig via:
<http://www.un-documents.net/ocf-02.htm>, [2012-04-21]

Utmaning Hållbar Lund, hemsida, *startsida* [Online], tillgänglig via:
<http://utmaninghallbartlund.se/>, [2012-05-13]

UUS, hemsida, *Urbanutvecklings ordlista, Hållbar utveckling* [Online] tillgänglig via:
<http://www.urbanutveckling.se/ordlista/ghi/hallbar-utveckling>, [2012-04-04]

WWF, hemsida, länken *Historia* [Online] tillgänglig via: <http://www.wwf.se/om-wwf/historik/1122850-ww-fs-historia>, [2012-04-24]